

SexAFIN: educació afectivosexual i reproductiva a les escoles de primària

En aquest article es presenten els resultats preliminars del projecte "SexAFIN: educació afectivosexual i reproductiva a les escoles de primària" realitzat pel Grup de Recerca AFIN de la Universitat Autònoma de Barcelona i emmarcat en el projecte "Del control de la natalidad a la ansiedad demográfica: comunicación, secreto y anonimato en las tecnologías reproductivas del siglo XXI", finançat pel Ministeri d'Economia i Competitivitat (CSO2015-64551-C3-1-R). SexAFIN és una recerca antropològica sobre l'educació afectivosexual dels infants, que actua alhora com una intervenció social. L'estudi

pretén conèixer—a través de la participació de nens, nenes, famílies i professorat— què saben els infants sobre la sexualitat i la reproducció, com en parlen amb els adults—si és que ho fan—, i com parlen amb les infants sobre el tema pares, mares i mestres. A més, ofereix un espai on infants, famílies i professorat poden parlar de sexualitat i reproducció, compartir dubtes i bones pràctiques, i posar en discussió imaginaris socials i pràctiques educatives, generant informació i reflexions que permeten la construcció del coneixement d'una manera col·lectiva. Així, s'utilitza la recerca-acció com a eina

Direcció publicació:

Beatriz San Román, Irene Salvo
i Silvina Monteros

Continguts d'aquest número:

Equip SexAFIN

Imatges:

Equip SexAFIN

Coordinació:

Victòria Badia

Difusió:

Maria Galizia

Maquetació:

Marta Mayoral

Notícies i Agenda:

Bruna Alvarez i Estel Malgosa

Subscripció i contacte:

gr.afin@uab.cat

ISSN: 2013-2956

AFIN

Grup de Recerca

Universitat Autònoma de Barcelona

Amb el suport de:

metodològica per estudiar la transmissió educativa, millorar la seva comprensió i, a la vegada, si s'escau, aconseguir la seva transformació. Els resultats de l'estudi contribueixen al desenvolupament d'una educació afectivosexual i reproductiva que permeti l'adquisició d'habilitats i competències per prendre decisions sobre la pròpia sexualitat.

SexAFIN va començar durant el curs escolar 2017-2018 a dues escoles públiques de primària d'una població de 7.299 habitants (Idescat, 2017) situada a la província de Barcelona. Aquest curs 2018-2019 se segueix treballant amb els mateixos participants i, a més, s'hi ha incorporat una nova escola d'un poble veí de 2.547 habitants (Idescat, 2017). Les dades que s'exposen en aquesta publicació fan referència a la recerca realitzada durant el primer any d'estudi, tanmateix s'hi han afegit algunes dades de l'actual curs. El projecte inclou una sèrie d'accions amb els infants dels cursos de segon -6 i 7 anys-, quart -8 i 9-, i sisè -11 i 12- de primària, el professorat i les famílies de cada escola. Així mateix, hem volgut donar una dimensió comunitària al projecte ampliant l'horitzó a través d'accions rea-

La publicació AFIN ha complert 10 anys!

Fa 10 anys i 113 números, vàrem iniciar amb Esther Grau i Julia Ramiro, les participacions 'visibles' de l'emprenedoria, aquesta publicació, Newsletter AFIN fins al número 50 i, simplement, AFIN des de llavors.

A més de la col·laboració i l'entusiasme d'un conjunt de persones que van recolzar la iniciativa, el primer número va gaudir del generós regal del gran artista Josep Grau Garriga -amb una part de l'obra del qual s'acaba d'inaugurar el [Centre Grau-Garriga](#) d'Art Textil Contemporani a Sant Cugat, Catalunya- en la forma del primer logotip d'AFIN i la primera obra artística per il·lustrar la publicació del primer número. Un inici que, encara que temorós pels qui començàvem aquest camí, no podia ser de més bon auspici. Llavors, tot i desitjar-ho, no sabíem si podríem mantenir-ne no solament la publicació sinó també la periodicitat i les característiques i apartats que van constituir aquell primer número. Després de 10 anys, 113 números i la col·laboració -puntual o permanent- d'un conjunt important de persones que han participat en la realització de la publicació, es continua publicant mensualment, amb l'excepció de dos números bimensuals coincidint amb els recessos acadèmics d'estiu de l'hemisferi nord i del sud, en castellà i català des del número 10 -i en anglès quan ha estat possible- i integrada per aquells apartats que vàrem idear per al primer número: un text central a càrrec d'un o una especialista en la temàtica en un format accessible per al major nombre possible de lectors i lectores, il·lustrat per l'obra d'un o una artista, acompanyat de suggeriments de lectures i visionats sobre el tema i notícies de les activitats realitzades o a punt de realitzar per part del Grup d'Investigació AFIN i altres grups o professionals afins.

Sostenir la Publicació AFIN durant 10 anys i 113 números ha estat possible gràcies a la col·laboració desinteressada i voluntària, és a dir, no remunerada, de més de cent autors/es i artistes que han cedit els seus textos o il·lustracions i d'un ampli conjunt de professionals del Grup d'Investigació AFIN que han contribuït de diverses maneres a la seva realització. Malgrat la -aparentment- creixent importància assignada a la transferència de resultats d'investigació més enllà de l'àmbit acadèmic, el principal objectiu de la Publicació AFIN des dels seus inicis fa 10 anys i 113 números, mai ha sigut possible obtenir recursos específics per a la seva realització. Per això, aquest número, a més de celebrar els 10 anys transcorreguts, és un homenatge a totes les persones que, en considerar la transferència de resultats d'investigació a la població una de les funcions essencials de la universitat, han sostingut la continuïtat de la Publicació AFIN amb el seu treball i dedicació.

Per molts anys més!!!

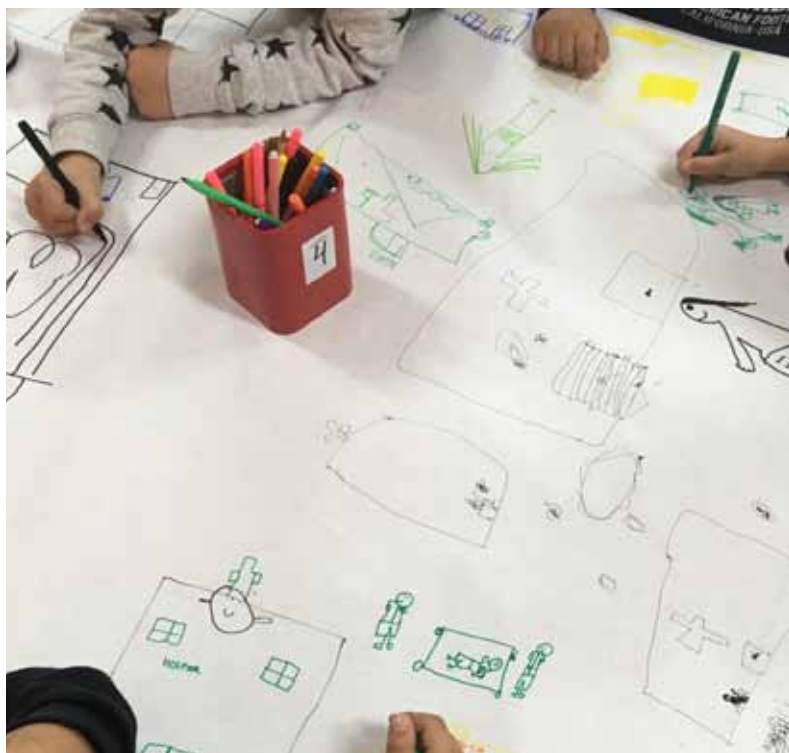
Diana Marre

litzades amb entitats del propi municipi i amb la col·laboració dels ens locals.

En les dues edicions del projecte han participat un total de 68 mares i pares, 87 mestres i 580 infants.

Aquest projecte neix de la constatació d'una contradicció. Per una banda, les cultures occidentals han patit un procés d'alliberació sexual, transformant l'expressió i l'organització de la sexualitat,

Nens i nenes dibuixant durant un taller

que contrasta amb la preocupació de les persones adultes per mantenir els infants al marge de la sexualitat i la reproducció, pensant que aquests elements pertanyen exclusivament al món adult, dels quals nens i nenes n'han de ser protegits. El dualisme infància-adultesa atribueix la sexualitat al món adult, mentre que incorpora el concepte d'“innocència sexual” al món infantil. La noció victoriana d'innocència representa els nens i les nenes com a éssers vulnerables, dependents i sense poder. El propi concepte d'innocència que la Real Academia Española defineix com “absència de culpa”, fa pensar en la sexualitat com a quelcom susceptible de culpa, i del qual els nens i nenes en atribuint-los una suposada “innocència sexual”, n'estan exempts, la qual cosa contribueix a mantenir el tabú de la sexualitat.

D'altra banda, seguint a autors com Scraton i Corteen, la innocència és una característica de la infància que és presentada com un antídote del risc, per part dels adults, existint una paradoxa entre reconèixer el dèficit d'informació i experiència de la infància i celebrar aquesta posició com a desitjable. De manera que, en

definitiva, innocència seria ignorància... i preservar la innocència és preservar la infància tal i com apunten Allison i Reynolds al seu llibre de 2018 titulat *Childhood and sexuality*.

Aquest discurs de la innocència infantil apareix amb força en el debat sobre si cal parlar de sexualitat amb els infants, ja que es pensa que si els adults els transmeten determinats coneixements i sabers “abans d'hora”, en certa manera “els hi roben” o “els condemnen” a perdre la innocència. Com mostren les sociòlogues Kerry H. Robinson i Cristyn Davies, entre altres investigadores, les famílies i el professorat tenen dificultats per parlar de sexualitat amb els infants, a la vegada que augmenta la preocupació per les fonts d'informació que aquests utilitzen.

Les recerques internacionals senyalen que quan infants i adolescents disposen de la informació que satisfà la seva curiositat i la necessitat de saber, no cal que experimentin amb la seva pròpia sexualitat per conèixer què és, de manera que poden prendre decisions i realitzar eleccions més conscients. L'educació afectivosexual i reproductiva hauria d'oferir a infants i joves la informació,

les capacitats, les habilitats i les actituds per conèixer el seu propi cos, comprendre la seva pròpia sexualitat, mantenir relacions saludables i satisfactòries i per assumir la responsabilitat del propi benestar i el dels altres. Aquestes recerques internacionals també han constatat que els infants que reben una educació afectivosexual i reproductiva des de la primera infància inicien les relacions sexuals més tard i d'una manera més satisfactòria. L'educació sexual i reproductiva és, per tant, un tema de salut i benestar sexual i reproductiu.

L'any 2009, la UNESCO va publicar una guia internacional sobre educació sexual on aconsellava incorporar-la dins el currículum de les institucions educatives, millorant així la salut sexual i reproductiva que l'Organització Mundial de la Salut (OMS) defineix a la seva web així:

La salut sexual és un estat de benestar físic, mental i social, en relació amb la sexualitat. Requereix un enfocament positiu i respectuós de la sexualitat i de les relacions sexuals, així com la possibilitat de tenir experiències sexuals plaents i segures, lliures de tota coacció, discriminació i violència.

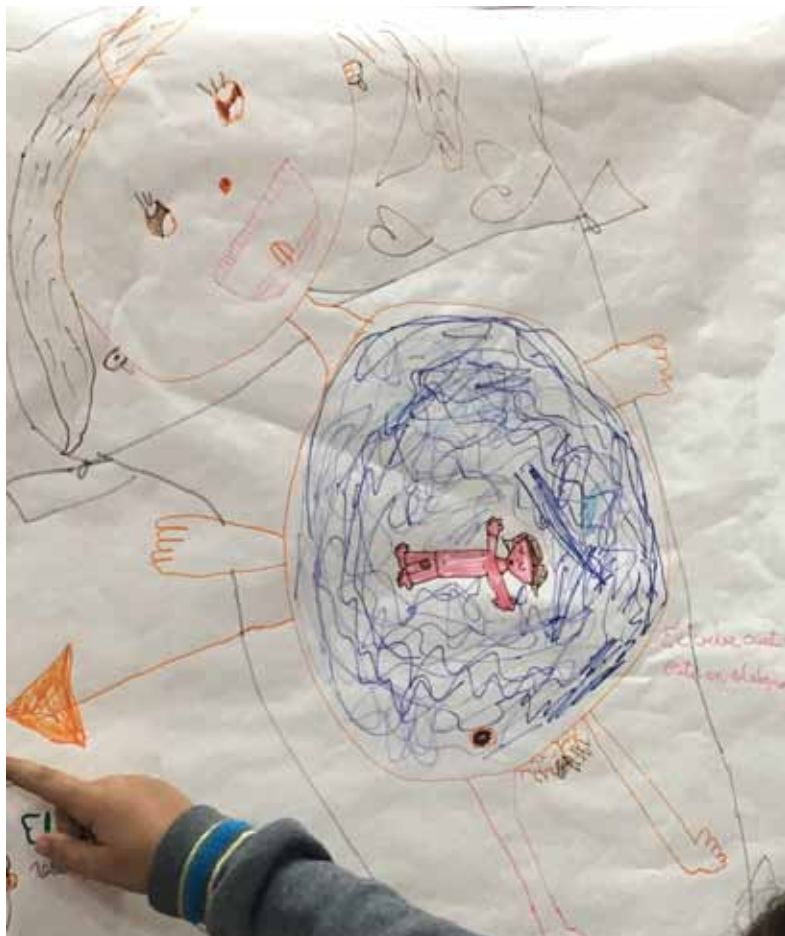
La Llei Orgànica espanyola 2/2010, de 3 de març, de salut sexual i reproductiva i de la interrupció voluntària de l'embaràs, considera que l'educació sexual és una eina de prevenció de malalties de transmissió sexual, embarassos no desitjats i avortaments, i estableix com un dels objectius de les polítiques públiques en matèria de salut, la inclusió de l'educació afectivosexual i reproductiva dins el contingut dels centres educatius. Tanmateix, la reforma educativa efectuada el 2013 a través de la Llei Orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa de l'Estat espanyol (vigent actualment), no contempla la seva introducció. Com expliquen el psicòleg José Luís Martínez i els seus col·laboradors, que es faci educació afectivosexual a les escoles de primària de l'Estat espanyol depèn exclusivament de l'interès i la motivació del professorat. La manca de transferència de coneixement sobre sexualitat empeny infants i joves a documentar-se a través de fonts alternatives, com el grup d'iguals o els mitjans de comunicació (televisió, internet, pornografia, etc.), com demostren els resultats d'una enquesta realitzada el 2016 a

Barcelona per Sida Studi, on el 87% dels nois i el 65,5% de les noies de segon cicle de l'ESO han utilitzat la internet com a font d'informació sobre sexualitat.

L'objectiu de SexAFIN és, per tant, el d'obrir la "caixa de Pandora" amb les comunitats educatives de les escoles de primària per generar espais de diàleg i trobada, i també espais on apareixin les pors i inseguretats pròpies d'un tema que encara és considerat un tabú social, especialment quan es refereix als infants.

Grup de nens de 2n presentant el seu dibuix a la resta

Grup de nenes de 2n presentant el seu dibuix a la resta

Per què una pregunta sobre reproducció per parlar de sexualitat?

El diàleg es va iniciar fent una sola pregunta als infants de 2n, 4t i 6è de les dues escoles. La pregunta va ser: "Què en sabeu vosaltres de com es fan els nens i nenes?".

Aquesta pregunta porta automàticament a parlar de la sexualitat dins el procés reproductiu. Com a investigadores feministes ens cal acceptar una contradicció, ja que la sexualitat és cada vegada menys reproductiva, que no tota sexualitat condueix a la reproducció, així com no tota reproducció emergeix de la sexualitat. En tot cas, té significat i interès per si mateixa, amb independència de si hi ha o no intencions reproductives, és a dir, que la pregunta defuig tot allò relacionat amb el benestar físic, emocional i social que li atribueix l'Organització Mundial de la Salut a la sexualitat, principi amb el qual coincidim.

Tot i així, es va escollir aquesta pregunta perquè és la primera que fan els infants que obre la porta a parlar de sexualitat, i que es vincula a la sexualitat reproductiva. Alguns estudis des de l'àmbit de la psicologia, com el de Renate Volbert, afirmen que el procés reproductiu és el

primer coneixement sobre sexualitat que adquireixen els infants.

Un any abans de la intervenció a les escoles, havíem iniciat un treball de camp que consistia en entrevistar mares i pares que s'havien reproduït a través de relacions sexuals per preguntar-los com explicaven l'origen als seus fills i filles per comparar les seves narratives amb l'explicació dels orígens als fills/es que havien nascut per reproducció assistida –especialment amb donació de gàmetes–, adopció i gestació per substitució. La literatura acadèmica sobre el *disclosure* –comunicació d'orígens en anglès– és molt àmplia, però en general presenta certes dificultats a l'hora d'explicar els orígens als fills/es. On col·locar la família d'origen en les adopcions, les donants d'òvuls o els donants d'esperma o la dona gestant en els processos de subrogació, són preguntes que les persones que s'han reproduït amb la participació de tercers han d'afrontar en algun moment. En aquest context vàrem advertir que les persones que tenen els fills/es a través de relacions sexuals també tenen dificultats per parlar dels orígens als seus fills i filles. A partir d'aquí, vàrem iniciar

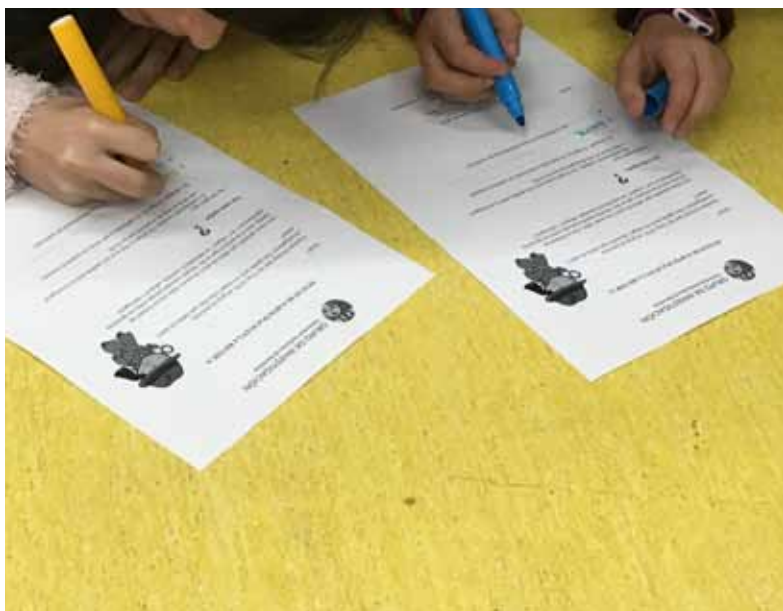
un treball de camp amb les famílies per tal de saber com gestionaven les narratives de l'origen en la reproducció sexual.

Les parelles heterosexuales que s'havien reproduït a través de relacions sexuals mostraven certes dificultats per parlar de com havien fet els seus fills i filles, però els costava menys si parlaven de sexualitat reproductiva, sobretot en contextos on el pare i la mare expressen el seu amor a través del sexe i en conseqüència tenen un fill/a. El que molts adults expli-

quen que els hi genera certa incomoditat és parlar del sexe no reproductiu. Sobre tot, els costa parlar amb els fills i filles del plaer sexual.

En aquest context de resultats de recerca previs es va plantejar que una altra manera d'aproximar-se als infants per parlar de sexualitat era a partir de la pregunta que ells mateixos expressen, i que ahora ens permetia creuar la frontera del tabú social, que va ser "Què en sabeu vosaltres de com es fan els nens i les nenes?".

Signant el consentiment informat

Què en saben els infants de com es fan els nens i les nenes?

La metodologia emprada a les activitats amb infants ha estat inspirada en la recerca-acció participativa i les metodologies aplicades a la recerca antropològica amb infància que utilitzen tècniques d'expressió creativa –com el dibuix o el teatre– amb l'objectiu de minimitzar l'asimetria de poder entre la persona que investiga –adult– i els infants. Mitjançant aquesta metodologia, els nens i les nenes participen a l'estudi com a col·laboradors, emfatitzant la seva capacitat d'agència generant espais pel diàleg, la

reflexió i la coconstrucció del coneixement.

La recerca s'ha presentat als infants de cada curs, així com la nostra petició de col·laboració, en la qual els infants ens han signat el consentiment informat per atorgar-los la mateixa consideració que a les persones adultes, tot i que prèviament s'havia obtingut el consentiment informat de l'escola per a la realització de les activitats en l'àmbit escolar. Aquestes activitats s'han realitzat a través d'entrevistes col·lectives o grups focals, on els grups han estat escollits pels mateixos infants. El fet que escollissin la formació dels grups per ells mateixos ha comportat que s'inclogués en l'anàlisi de les dades la variable gènere, ja que majoritàriament s'han fet grups de "nens" i grups de "nenes". Cada grup, mitjançant el dibuix, responia a la pregunta "Com es fan els nens i nenes?". Després d'un temps de dibuix, cada grup d'infants presentava a la resta de la classe els seus dibuixos i s'obria així un espai col·lectiu de preguntes i reflexions intentant crear significats conjunts.

En el diàleg els infants han parlat de temes diversos com l'embaràs, el procés

de fecundació, el naixement, la diversitat familiar, les noves tecnologies reproductives i l'adopció, l'amor, l'erotisme, les fantasies, les pràctiques sexuals i el plaer. Tant nens com nenes han mostrat el coneixement que tenen i els dubtes, revelant una diferència entre els grups de diferents edats. L'alumnat de segon (6-7 anys) s'ha centrat en l'embaràs, la fecundació, el naixement i la família. Els infants de quart (8-9 anys) incorporen els genitals, el coit i la reproducció entesa com un procés que inicia amb l'amor i acaba amb la construcció de la família a través del naixement dels fills i filles, i on el coit està emmarcat en una relació amorosa. En canvi, a sisè (10-11 anys) sembla que les relacions sexuals, els genitals, el coit –dibuixat de manera explícita– i els fluids –la menstruació i l'esperma– són els protagonistes del procés reproductiu, on apareix el plaer i l'amor està menys present.

Els més petits (2n, de 6-7 anys) explicaven de la següent manera la reproducció sexual:

Nen: Quan es fa un nen és quan es folla.

Investigadora: Què vol dir? Ho pots explicar?

Nen 1: Que fan l'amor. Es treuen la roba [...].

Nen 2: Fer-se petons.

Nen 3: Treure's la roba.

Nen 4: posar junt el penis i la vulva. (Rialles).

[Grup focal 2n curs, 6-7 anys]

També s'ha detectat que els infants utilitzen paraules col·loquials com polla, chocho o follar, com a llenguatge sobre la sexualitat i els genitals, entre rialles i bromes del grup. A més, es pot veure com els nens i les nenes doten de significat les paraules sexuals, encara que no sempre tenen el mateix significat que en el món adult. Per exemple, en el fragment anterior, "follar" per aquests nens era "fer-se petons", "treure's la roba" i "posar el penis dins la vulva". Per això, si un infant fa servir una paraula amb connotació sexual és important preguntar-li què vol dir amb allò, i no donar per fet que té el mateix significat que li donen els adults.

En les dades analitzades s'observa que l'expressió de la sexualitat i la reproducció és diversa segons el gènere. Als tres grups d'edat, les nenes demostren tenir coneixement sobre l'embaràs i el cos de la dona embarassada, així com una dimensió més

Grup nenes 2n curs

Grup nens 2n curs

relacional de la sexualitat, mentre que els nens se centren en el coit, les pràctiques sexuals i el plaer. A segon curs (6-7 anys) les nenes expliquen i dibuixen l'embaràs i la mare, mentre els nens parlen del naixement, on apareix el pare, l'hospital, l'ambulància, l'helicòpter i algun camp de futbol.

Les nenes de quart (8-9 anys) segueixen parlant de l'embaràs i s'incorpora l'amor com a context de les pràctiques sexuals, mentre que pels nens el coit és l'element central –també en un context d'amor–, el cos despullat i els genitals.

En les narratives de les nenes de sisè (10-11 anys), l'embaràs i l'amor segueixen tenint presència, però s'afegeix la menstruació, el cos nu, el coit i el plaer compartit, ja que expliquen que "és una sensació molt agradable per tots dos". En canvi, els nens emfatitzen les pràctiques sexuals, l'erotisme –a través de paraules eròtiques, fantasies i postures sexuals–, la masturbació i el plaer masculí, amb frases com "qué a gusto me he quedado" –referint-se a una galegada expressada per un noi després del coit amb una noia que es manté callada. Com apunten els sociòlegs Barrie Thorne i Zella Luria, la segregació voluntària dels infants per gènere ofereix contextos d'aprenentatge diversos, a través del grup d'iguals, on nens i nenes emfatitzen i interpreten diferents dimensions de la sexualitat.

Els infants van mostrar també una manca de coneixements sobre el propi cos i dels canvis que es donarien, aviat, perquè alguns ja estaven iniciant la pubertat. Aquest fet va provocar que, en la segona edició del projecte (2018), s'incloguessin preguntes que permetessin parlar del propi cos, els seus canvis propis del

creixement i obrir les portes a parlar de sexualitat des del propi cos.

Conèixer els resultats que deriven de la nostra anàlisi de les dades pot contribuir al desenvolupament de continguts per a una educació afectivosexual i reproductiva apropiada per cada grup d'edat i basada en l'equitat de gènere.

Els mestres i les famílies (no) tenen clar qui ha d'ensenyar què?

La recerca amb el professorat s'inicia amb les primeres trobades amb l'equip directiu de cada escola, per presentar i coorganitzar el projecte, on s'ha decidit efectuar tres activitats amb la participació de tot el claustre. La primera, té l'objectiu de conèixer, a través de la realització d'un grup focal, com informen i eduquen en sexualitat i reproducció –si és que ho fan–, quins són els seus principals dubtes i limitacions, així com oferir un espai per compartir experiències, situacions complexes i bones pràctiques en el camp de l'educació afectivosexual i reproductiva. L'anàlisi de les dades ha estat compartida amb el professorat durant la segona activitat, on s'ha obert un espai per a la reinterpretació col·lectiva, pel diàleg i la

construcció de coneixement, complementat amb breus explicacions teòriques sobre la construcció social de la sexualitat. En el segon any de projecte s'ha decidit fer una tercera activitat, per tal de compartir amb el professorat els resultats de la recerca obtinguts del treball amb els infants i les famílies. D'aquesta manera, es mostra què saben els nens i nenes sobre reproducció i sexualitat, quins són els seus interessos, quines són les diferències que han sorgit entre les narratives dels nenes i les nenes, i quines són les percepcions i limitacions de les famílies. Aquesta informació ajudarà a discutir sobre el rol de l'escola en l'educació afectivosexual i reproductiva.

Els resultats dels grups focals amb el professorat mostren la persistència de la construcció de la infància com una etapa innocent i asexual, generant dificultats en la transmissió de la informació i el coneixement sexual als nens i nenes. La 'naturalitat' amb la qual veuen la masturbació i els jocs amb els genitals dels infants de 3-5 anys, tot afirmant que 's'estan explorant' i 'és molt natural', denota la percepció d'una certa asexualitat en aquesta edat. En canvi, la masturbació i els ma-

teixos jocs dels infants a partir de 7-8 anys generen dificultats i dubtes al professorat. A partir d'aquesta edat la sexualitat que mostren els infants és regulada segons els nostres paràmetres culturals. Per tant, molts mestres—però també moltes mares i pares que es troben els seus fills i filles tocant-se al sofà de casa—, els expliquen que "això" cal fer-ho en un àmbit íntim i privat, com pot ser per exemple, la seva habitació.

En altres casos, quan els mestres consideren que un infant determinat "ho" fa massa sovint, es parla amb la seva família o amb professionals de la psicologia, ja que es considera que aquests tocaments poden ser estratègies dels infants per relaxar-se en moments o situacions d'estrès o d'angoixa.

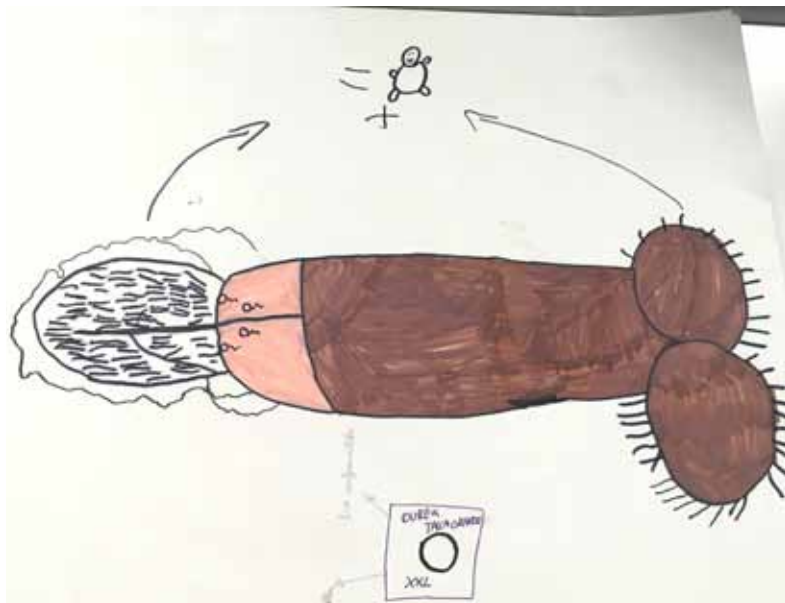
El que no ha aparegut en cap dels grups focals és que algun adult expliqui als infants que el fet de tocar-se els genitals dona plaer i que les persones adultes també ho fan. És a dir, no se'ls dona cap explicació sobre que el fet de conèixer el propi cos i els propis genitals és molt important per adquirir habilitats i actituds positives sobre la sexualitat. No s'hi posen paraules, sinó que l'acompanyament

Grup nenes 6è curs.

adult es limita a regular els espais i les conductes.

Malgrat que la reproducció humana s'explica a les escoles de primària als cursos de cinquè i sisè (9-11 anys) en l'assignatura de coneixement del medi, els i les mestres no acostumen a introduir altres dimensions de la sexualitat i es mostra dificultat per respondre a les preguntes dels infants sobre la matèria. Els llibres de text parlen de l'aparell reproductiu i no de l'aparell genital, fet que implica que el clítoris—i en conseqüència el plaer femení— no es mencioni a classe.

Grup nens 6è curs.

Per tant, els nens i les nenes desconeixen la seva existència i, en conseqüència, quina és la seva funció. Les mestres participants dels grups focals no s'ho havien plantejat mai, i moltes d'elles afirmaven que a partir d'ara sí que parlarien del clítoris. Tot i així, mostraven certa por a les reaccions dels pares i mares, perquè consideren que l'educació sexual és una educació en valors que hauria de ser transmesa per les famílies, encara que no tenen la mateixa dificultat en la transmissió d'altres valors on hi ha un consens

escolar, per exemple, valors referents al civisme o la convivència.

Però les preguntes que expliquen els mestres que fan els infants estan molt relacionades amb les seves experiències de creixement i tenen poc a veure amb les qüestions morals de la sexualitat. Com que no hi ha un consens social sobre qui ha d'explicar què, els mestres no saben ben bé què contestar a determinades preguntes dels infants. Una mestra ens va explicar en un dels grups focals que:

Inclús algun nen va venir en solitari preguntant, perquè quan et toques, i després a vegades, surt una mica de semen?. I jo pensava: a mi m'ho estàs preguntant? A mi m'ho estàs preguntant? I intentes respondre com pots (...). Les nenes pregunten: és millor tampax o compresa? Una nena d'onze anys haig de dir-li jo que es millor el tampax? No... no.. tu mateixa parla amb la teva mare... [Mestra. Grup focal amb els mestres].

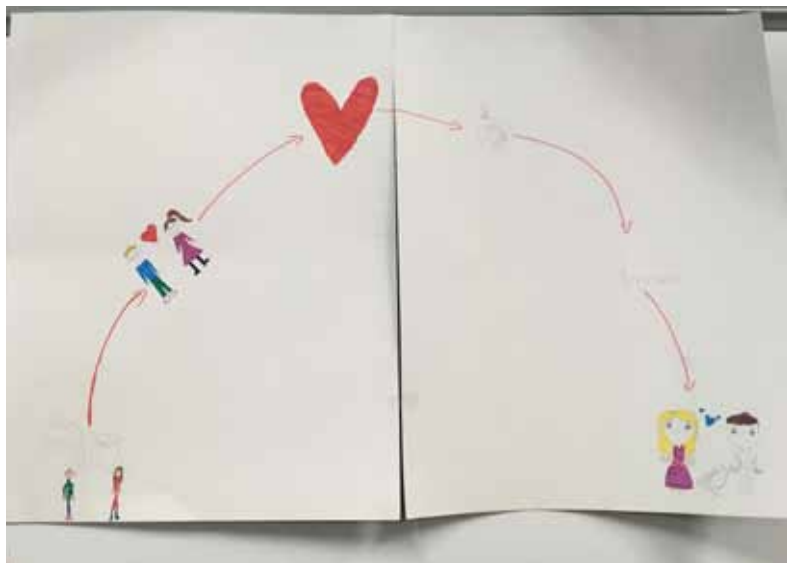
La qüestió aquí rau que no tots els infants tenen una mare o un pare que tingui suficients recursos i estratègies per parlar dels canvis del cos, el creixement dels

pits, del pèl, dels genitals, de la menstruació, del plaer, de les ereccions, les ejaculacions, el clítoris, les emocions, les relacions, l'amor, l'afecte, i un llarg etcètera. Qui ha d'informar de tots aquests processos si l'infant viu en una família i un context que "d'això no se'n parla"?

A partir de la reflexió col·lectiva durant el segon any de projecte, dues de les tres escoles han demanat el nostre acompanyament en la creació d'una guia sobre l'educació afectivosexual i reproductiva a l'escola. Aquest producte pot contribuir a la reducció de les tensions del professorat així com a (re)pensar les maneres per incloure transversalment l'educació sexual al contingut educatiu de cada escola.

Per què (no) en parlem?: Intervenció comunitària

Durant el primer any del projecte, la participació de les famílies ha estat efectuada a través de tres línies d'acció. Les dues primeres van consistir en la transferència de resultats de l'estudi als pares i mares de cada escola, així com la realització d'entrevistes en profunditat. La tercera línia, i aquella que exposem a continuació,

Grup nenes 6è curs.

es va basar en la col·laboració amb una associació de teatre local formada per pares, mares, fills i filles –alumnat de les escoles– que com a producte final van crear un espectacle teatral sobre els resultats de l'estudi. En primer lloc, es van realitzar diversos grups focals per grups d'edat, per tal de conèixer com els pares i mares parlen de sexualitat i reproducció amb els infants i viceversa. Després de la discussió, cada grup –infants i adults– va representar una petita escena teatral sobre allò que voldria explicar a l'altre grup quant a sexualitat i reproducció.

En les narratives dels pares i mares es mostrava la voluntat de preservar la innocència dels infants, els dubtes sobre l'edat ideal per parlar de sexualitat i sobre quins són els aspectes que poden explicar i els que no: "Per mi encara és molt petit, això no li puc explicar (...) i ell no m'ha preguntat mai (...) i jo mai li he dit..." [Mare. Grup focal famílies]. "Llavors em ve el dubte, li hauria d'explicar més? Fins on?" [Mare. Grup focal famílies]. "Un dia hem de parlar-ne [sobre la masturbació] però no sé com fer-ho..." [Mare. Grup focal famílies]. "Al meu fill li vaig dir: tu ja te l'has pelat?– però què dius... clar que no!" [Pare. Grup focal famílies].

Com apunten Kerry H. Robinson i Cristyn Davies, el coneixement sexual dels infants està regulat pels adults a partir de la noció d'innocència que, a més, d'acord amb Emma Renold, està condicionada pel gènere, la classe social i l'ètnia. D'aquesta manera, els pares i mares afirmaren que els preocupa més la sexualització de les nenes, posant de manifest implícitament la necessitat de parlar de risc i protecció. Per altra banda, sembla que la reproducció humana sigui la dimensió més acceptable per parlar amb els infants sobre se-

xualitat, mentre que el plaer està absent de la majoria de les seves narratives. A més, pares i mares consideren que han de ser ells els qui han d'educar els infants sobre la sexualitat, no obstant això, molts d'ells afirmen no fer-ho.

L'anàlisi d'aquestes dades, conjuntament amb les dels infants i les del professorat, va ser presentada a la directora del grup de teatre en diverses trobades, i a partir de la seva reinterpretació d'aquestes va crear un espectacle teatral titulat *I per què no en parlem?*, el qual té com a protagonistes principals un grup d'infants d'entre 8 i 12 anys. L'espectacle recull les principals línies de l'estudi, mostra l'interès dels infants pel coneixement sexual, així com les dificultats dels adults per parlar-ne. Malgrat incorporar la menstruació, l'homosexualitat, les noves tècniques de reproducció assistida, les fonts d'informació i les relacions afectives, presenta continuïtats a la perspectiva dels pares i mares pel que fa a l'absència del plaer.

La representació proposa als espectadors–que han estat més de 200 entre infants i adults– parlar de sexualitat en família. Segons les famílies de l'associa-

ció, la seva participació a SexAFIN ha contribuït a quotidianitzar la sexualitat entre pares/mares i fills/es. En sortir del teatre després de veure l'obra, una nena de vuit anys, que havia assistit a la representació amb la seva mare, li va dir: "Ara, al cotxe, en parlarem!"

D'aquesta manera, les accions del projecte han promogut el diàleg entre adults i infants, oferint espais per a la (re) construcció de les comprensions infantils sobre sexualitat.

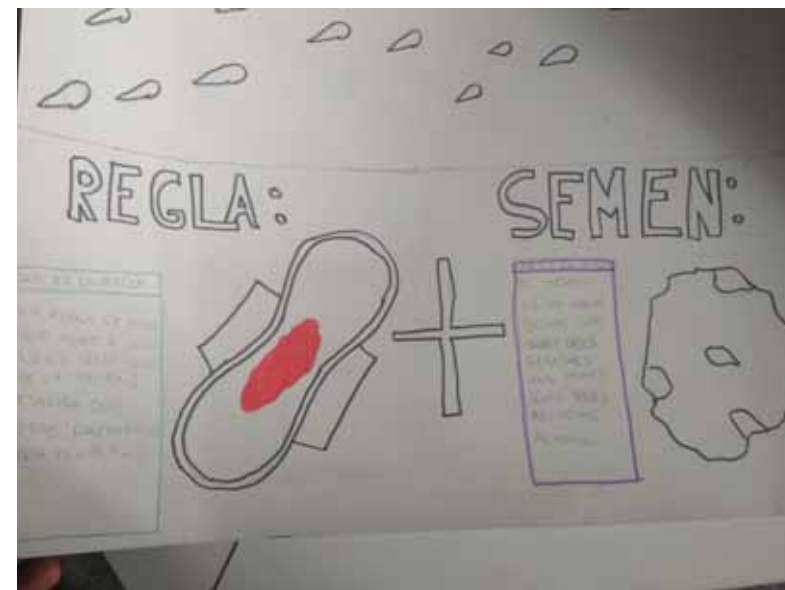
Cal dir que l'obra s'ha representat en diverses ocasions, i s'ha tornat a representar en la clausura de la segona edició del projecte afegint una exposició amb els dibuixos que van elaborar els infants de les escoles durant els tallers.

Reflexions finals

Tal i com s'ha exposat, els resultats de l'estudi SexAFIN permeten comprendre en profunditat la sexualitat en la infància, així com la manera en què s'educa la sexualitat per part del professorat i les famílies, i ofereix un nou marc que contribueix al desenvolupament d'una educació afectivosexual i reproductiva que pugui oferir als infants informació, habilitats i compe-

tències per viure la seva sexualitat de manera saludable i satisfactòria.

L'àmbit de l'educació afectivosexual i reproductiva és considerat per les famílies i el professorat un domini íntim i basat en l'educació en valors. Pensem que el nostre accés al camp d'estudi ha estat fàcil gràcies a l'ús d'una metodologia participativa i un projecte de recerca-acció. A més, aquesta metodologia promou el diàleg, la reflexió conjunta i la coconstrucció de coneixement sobre sexualitat i reproducció, la qual cosa ha generat espais de confiança, tant amb els adults com amb els infants. Aquest fet ha permès que els infants, les famílies, el professorat, les escoles, les institucions municipals i les entitats locals sentin seu aquest projecte.

Grup nenes 6è curs (detall).

SOBRE LES AUTORES DEL TEXT

Aquest text està realitzat per l'equip del projecte "Sex-AFIN: educació afectivosexual i reproductiva a les escoles de primària", totes membres del [Grup d' Investigació AFIN](#) de la Universitat Autònoma de Barcelona, i formant part del projecte RETOS "Del control de la natalidad a la ansiedad demográfica: comunicación, secreto y anonimato en las tecnologías reproductivas del siglo XXI", finançat pel Ministeri d'Economia i Competitivitat (CSO2015-64551-C3-1-R), del qual Diana Marre n'és la investigadora principal i responsable del projecte.

Bruna Alvarez

Doctora en Antropologia en la UAB (2017), amb una tesi doctoral que va analitzar les influències del mercat laboral i les relacions de gènere en les decisions reproductives, principalment de les dones. Coordinadora del projecte.

Victòria Badia

Psicòloga i antropòloga, treballa des de fa temps amb psicologia aplicada amb infants, adolescents i adults, i l'assessorament de famílies i escoles. Encarregada de l'assessorament psicològic del projecte.

Estel Malgosa

Antropòloga i investigadora predoctoral sobre sexualitat i infància. Està realitzat la seva tesi doctoral sobre "La construcció de la sexualitat en la infància", dins del marc del projecte.

Marta Mayoral

Antropòloga i dinamitzadora comunitària. Està realitzant la seva tesi doctoral en el marc del projecte SexAFIN sobre les necessitats expressades dels i les adolescents en relació a l'educació afectivosexual rebuda.

SOBRE LES IMATGES

Les imatges mostren alguns dels moments del projecte SexAFIN, així com diversos dibuixos realitzats pels infants durant el desenvolupament d'aquest.

PER LLEGIR...

Von der Gathen, K.; Kuhl, A. (ilustr.) (2016) ***Explica-m'ho. 101 preguntes fetes per nens i nenes sobre un tema apassionant***
Barcelona: Takatuka

Peitx, M. (2016) ***La Mia es fa gran***
Barcelona: Joventut

Kilodavis, Ch. (2015) ***El meu fill princesa***
Barcelona: Bellaterra Editorial

Per tal que la joventut actuï de manera responsable amb el seu cos i en els temes relacionats amb la sexualitat és important que tinguin accés a la informació. Però, què és el que han de saber els nens i les nenes de primària? Tant com vulguin, diuen els experts. I què volen saber? Això és el que l'autora intenta mostrar. Una àvia pot tenir fills? Una dona es queda embarassada cada vegada que fa sexe? Quants espermatozoides produeixen els homes? Hi ha animals gais? Es pot fer sexe sota l'aigua? Per què es pot perdre un bebè? Aquestes són algunes de les preguntes que es plantegen en aquest llibre tan voluminós com informatiu i divertit. L'autora, pedagoga sexual, va treure d'una bústia les preguntes anònimes de l'alumnat de tercer i quart de primària que havia assistit a les seves xerrades sobre el cos, l'amor i la sexualitat, aplegant en aquesta obra les qüestions més destacades, a les quals dona resposta amb tota la franquesa i la cura necessàries i, sobretot, amb molt de respecte per allò que la mainada vol saber.

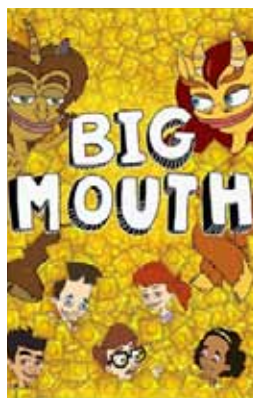
La Mia té nou anys i ens explica aquí l'extraordinària aventura de fer-se gran. Descobreix quins canvis experimenta el cos d'una nena durant la pubertat: Pits? Tops? Sostenidors? Dormir més? Pèls? Depilar-se? Regla? Compreses? Tampons? La seva pediatra respondrà a totes les preguntes... "Fer-se gran és una gran aventura i quant més en sàpigues, millor!". De la mateixa autora i editorial s'edita el 2017 *El Bru es fa gran*. En Bru té 10 anys i nota que el seu cos està canviant. El fet és que aviat entrarà en la fase de la pubertat com la seva germana Mia. El llibre descobreix quins canvis experimenta el cos d'un nen durant la pubertat i mostra tot el que es refereix a l'aparell reproductor masculí.

Aquest conte il·lustrat està basat en fets reals. L'autora l'escriu a partir de la pròpia vivència amb el seu fill, intentant evitar que fos rebutjat pel fet d'anar a l'escola amb un vestit de nena. Per això, va parlar amb la seva mestra de pre-escolar, va compartir les seves pors amb altres persones, i es va posar en pràctica un projecte per donar-li suport a ell i també a altres infants que tenien una manera diferent d'expressar-se. Ateses les conseqüències inimaginables que es deriven de l'assetjament escolar, el fet de parlar sobre l'acceptació pot ajudar a encarar aspectes bàsics com l'empatia, l'acceptació, la comprensió i la tolerància. Aquest conte és, sobretot, una eina per treballar l'acceptació dels nens i les nenes. És una invitació a reflexionar sobre la construcció de les identitats de gènere a la infantesa. Un àlbum que busca evidenciar l'assetjament a la diversitat, i defensa l'amor i l'amistat com la millor eina per apreciar la singularitat.

PER VEURE...

Nunn, L.
(2019)
Sex education
[sèrie de
televisió]
Regne Unit,
45 min

Kroll, N. et al.
(2017)
Big mouth
[sèrie de
televisió]
EE.UU.,
30 min.

Normann, E. (productor) (2015)
Newton-Pubertet [sèrie de
televisió]
Noruega: NRK

Peirce, K.
(1999)
Boys Don't Cry
EE.UU.,
114 min

Otis és un noi introvertit que encara és verge, però té resposta per qualsevol dubte sobre sexe perquè la seva mare és sexòloga. Per això una amiga l'anima a obrir una clínica de teràpia sexual a l'institut. Tenir una mare guru del sexe no és tan genial com es podria esperar, però amb aquesta decisió pot cridar l'atenció de la noia més popular de l'institut i canviar la vida dels seus companys. Aquesta sèrie, entre el drama i la comèdia, mostra les diverses situacions, dubtes i experiències que un grup d'adolescents viu en relació a la sexualitat.

Una sèrie de dibuixos animats creada per als adults que segueix les experiències d'un grup d'estudiants de secundària a través de la pubertat, la masturbació i l'excitació sexual en els suburbis de la ciutat de Nova York. En el decurs de la sèrie, aquests adolescents interactuen amb diferents persones i objectes que d'alguna manera han estat personificats i els hi ofereixen consells útils, tot i que de vegades confosos, en les seves vides immerses en el procés de pubertat, com són: el fantasma de Duke Ellington, una Estàtua de la Llibertat francesa, un coixí embarassat o, fins i tot, els genitals de Jessi, una de les protagonistes. La sèrie consta de 21 episodis en dues temporades i actualment segueix amb una tercera.

La televisió pública noruega, la NRK, dins del seu programa Newton, que està dirigit a una audiència de joves entre 8 i 12 anys, ha emès una sèrie de 8 vídeos d'educació sexual amb el títol de *Pubertet* (Pubertat) en el qual es mostra de manera clara i amena la transició d'un cos de nen i de nena a adult/a, amb les transformacions físiques més evidents, algunes de les quals habitualment no es tracten, com la mida del penis, menstruacions, ejaculacions, canvis de veu, el pèl al cos, masturbació, preservatius, embaràs...

Teena Brandon, nascuda dona, sempre ha desitjat ser un noi. Així que un dia decideix tallar-se els cabells, ocultar els seus pits sota un embenat comprimit, i canviar l'ordre del seu nom, passant a dir-se Brandon Teena. Deixa la seva ciutat natal sota amenaça quan el germà de la seva ex novia descobreix la seva transsexualitat. Després d'assentar-se a la petita ciutat de Falls City, Nebraska, Brandon s'enamora de Lana, una noia que aspira a ser cantant, i comencen a planificar el seu futur junts. Però quan els seus amics ex convictes, John i Tom, descobreixen el secret de Brandon, les coses canvien molt ràpidament. La pel·lícula, basada en fets reals, mostra la intolerància, que de vegades es pot convertir en crueltat, cap a les persones trans.

NOTÍCIES AFIN

La suspensió de la pàtria potestat dels pares "perillosos" a Espanya a la primera mitat del segle XX

El doctor Peter Anderson, professor d'Història Europea del S.XX a la Leeds University (UK) va participar en el cicle de seminaris "El aperitivo de los jueves en el Seminario AFIN". El ponent, doctor en Història per la Universidad de Londres, expert en història i memòria de la guerra civil espanyola, la dictadura franquista i les persones refugiades, va impartir la ponència "El trabajo social y la suspensión de la patria potestad de los padres "peligrosos" en España en la primera parte del siglo XX". Basant-se en una investigació històrica, va analitzar les continuïtats i discontinuïtats de les pràctiques de suspensió de la pàtria potestat dels pares i mares entre el període previ a la guerra, on els discursos que justificaven la separació es basaven en la 'moralitat' -identificant les famílies pobres com a 'mals pares'-, i el

període franquista, on la marginació i els judicis morals no solament es realitzaven cap a les famílies pobres, sinó també cap a aquelles políticament contràries al regim.

Els "dilemes de la criança", conferència inaugural de Diana Marre a Madrid

El 3 d'abril, la professora Diana Marre va impartir la conferència inaugural de la Jornada "Dilemas de la crianza: Reflexiones en torno a la primera infancia", organitzada per Cruz Roja Española, Fundación Aprender, Grupo 5, Asociación GSIA, Fundación Meniños i Unicef España a la ciutat de Madrid.

Mapeig crític de la reproducció transfronterera, a Bristol

El passat 1 de febrer va tenir lloc el Winter Event de la British Sociological Association "Critically Mapping Cross-Border Reproduction" a la University of the West of England, organitzat per les doctores Michal Nahman i Sigrid Vertommen del Human Reproduction Study Group. La professora Diana Marre va participar-hi amb la conferència inaugural "Reproductive Mobilities in Contemporary Spain" i Marcin Smietana amb la ponència "Queer kinship and LGBTQ reproduction in a stratified world- options for reproductive justice?".

El dia a dia en les escoles de primària: professorat i educació en sexualitat

Marta Mayoral i Estel Malgosa, doctorandes del Grup AFIN, han participat en el Congrés de la European Sociological Association Sexuality Research Network "Sociological Explorations of Sexuality in Europe: Bodies, Practices, and Resistance in Troubled Times", celebrat a la ciutat de Cracòvia. En la comunicació "Everyday Life at Primary Schools: Teachers and Education in Gender/Sexual Diversity in Spain", basada en part de les dades de la investigació SexAFIN, centrada en el paper de les escoles de primària en l'educació sexual dels nens i nenes, van explorar el rol del professorat en la reproducció de models sexuals normatius i les desigualtats de gènere, alhora que reflexionaven sobre les potencialitats de resistència i de construcció de nous models sexuals.

El diagnòstic d'autisme en nens/es i adolescents concebuts per Tècniques de Reproducció Assistida

Francisca Valenzuela, del Grup AFIN, ha participat en el II Coloquio de investigadores de Trastorno del Espectro del Autismo "Líneas y desafíos de investigación en Chile", a la Universidad de Talca, a Xile. La seva aportació, amb el títol "Diagnóstico de Autismo en niños/as y adolescentes concebidos por Técnicas de Reproducción Asistida: ¿psicopatologización o problemática social?", basada en el treball final de màster en Psicopatología Clínica Infanto-juvenil, aborda la prevalença de l'espectre autista en nens, nenes i adolescents nascuts per reproducció assistida en l'actual context d'ansietat reproductiva i la seva influència en les pràctiques parentals i de criança, afavorint una sobre intervenció en filles i fills i un major contacte amb professionals de la salut des d'edats primerenques.

Clausura del projecte SexAFIN Gelida

El passat 7 d'abril, el projecte SexAFIN va realitzar la clausura del curs 2018-19 al municipi de Gelida amb la representació de l'obra de teatre "*I perquè no en parlem?*" de l'associació Les Escoles Gelida Teatre. La voluntat d'ampliar l'horitzó del projecte més enllà de les comunitats educatives ha promogut la col·laboració amb l'associació local de teatre, formada per pares, mares, fills i filles del municipi. L'obra de teatre, resultat del treball comunitari, comprèn les principals línies del projecte i proposa parlar de sexualitat en família. L'esdeveniment, que va comptar amb més de vuitanta espectadors i espectadores, incloïa l'exposició dels dibuixos sobre sexualitat i reproducció realitzats pels nens i nenes de les escoles de Gelida en el marc de les activitats del projecte.

“Què és la família?”

Projecte de diversitat familiar a La Salle

“La Diversidad Familiar en la comunidad educativa” és un projecte de transferència de resultats d’investigació desenvolupat pel Centre AFIN a l’escola La Salle de Palamós durant el curs 2018/2019 amb l’objectiu de reflexionar sobre la diversitat familiar a la comunitat educativa. Promogut per l’Associació de Mares i Pares (AMPA) de l’escola i amb el recolzament de l’equip directiu del centre educatiu, el projecte ofereix eines a docents, pares, mares, nens i nenes per tal de poder pensar la família des de les seves funcionalitats i capacitats i no des dels seus membres, construint així una definició de família més inclusiva. El projecte es va desenvolupar a través de diverses activitats participatives, que incloïen grups focals amb famílies i docents, i activitats d’expressió plàstica i role playing entre els nens i nenes.

El projecte tindrà una continuïtat durant el curs 2019/2020, ja que l’AMPA de l’escola La Salle Palamós va presentar el projecte al concurs de concurrència competitiva “Retornem els diners al poble”, promogut per la CUP de Palamós, quedant en primer lloc. Segons l’acord entre l’AMPA i l’equip directiu, es va decidir repartir l’aportació econòmica obtinguda entre els finalistes, que eren tots projectes d’intervenció social presentats per entitats de Palamós.

Xerrades per a famílies:

La sexualitat vista amb ulls d’infant

Seguim amb els tallers per a famílies sobre sexualitat i infància. Associacions de mares i pares de diverses escoles de Catalunya han gaudit de la xerrada “La sexualitat vista amb ulls d’infant”, una activitat que ofereix recursos per parlar de sexualitat i reproducció amb els fills i filles, reflexiona sobre les dificultats que tenim les persones adultes en aquesta temàtica i aporta la visió dels nens i nenes.

Valoracions com “m’ha fet adonar que no havia respost a la meua filla quan m’havia demanat informació” o bé “m’ha agradat l’aportació d’eines i informació útil per al dia a dia” visibilitzen la necessitat de seguir reflexionant amb les famílies sobre com acompanyar els fills i filles en l’adquisició d’informació i coneixements sobre sexualitat i reproducció.

Maternitat en 'stand by'

Bruna Alvarez, integrant del Grup AFIN, va participar en el reportatge [Maternidad en stand by](#) produït per Jaume Ginestà, Gerard Franch, Judit Permanyer i Carles Farriols, emès per TV3 en el programa *Sense Ficció* el passat 26 de març.

El reportatge analitza les causes i conseqüències socials del retard en la maternitat a Espanya i visibilitza com les tècniques de reproducció assistida -amb especial èmfasi en l’ovodonació- possibiliten la maternitat més enllà dels límits biològics.

AFIN ALS MITJANS DE COMUNICACIÓ

Diversos membres del Grup AFIN han participat en diferents mitjans locals per parlar sobre temes d'investigació del grup:

- Marta Mayoral i Estel Malgosa van ser entrevistades en el programa *La finestra Gelidenc* -a partir del minut 29- de Ràdio Gelida, el passat dissabte 2 de febrer, on van explicar el desenvolupament del projecte SexAFIN al municipi.
- Bruna Alvarez va participar el passat 11 de març en el programa de Silvia Tarragona *De boca a orella* de Ràdio 4, en una tertúlia sobre separacions de parelles.
- Marta Mayoral participà el passat 19 de març en la tertúlia sobre educació en comunitat del programa *L'ofici d'educar* de Catalunya Ràdio.
- Estel Malgosa va participar el passat 28 de març en una tertúlia sobre l'educació sexual a les escoles de primària en el programa de Silvia Tarragona *De boca a orella* de Ràdio 4.
- L'equip SexAFIN ha estat entrevistat per *Wonderkids*, un blog especialitzat en el sector infantil i dirigit a mares i pares.

AGENDA

Clausura del projecte "Diversitat Familiar" a La Salle Palamós

El proper 3 de maig a les 17:30 a la biblioteca de Palamós, es realitzarà la clausura del projecte "Diversitat Familiar a la comunitat educativa" realitzat a l'escola La Salle Palamós.

La clausura consistirà en una xerrada on s'explicaran les activitats i els resultats obtinguts de les activitats portades a terme pels nens i nenes, i una exposició on es mostraran els treballs realitzats pels infants.

En la xerrada es destacarà la part més col·laborativa del projecte, ja que no només les antropòlogues professionals del Centre AFIN han realitzat una transferència de recerca a la comunitat educativa de La Salle Palamós, sinó que també representants de l'Associació de Mares i Pares (AMPA) i l'equip directiu de l'escola han participat d'una sessió del màster d'Antropologia Social de la UAB, transferint així la seva experiència de transformació social en la pràctica educativa.

L'anàlisi dels materials produïts pels infants i la preparació de la xerrada s'ha realitzat també de manera col·laborativa entre professionals del Centre AFIN –Bruna Alvarez, Estel Malgosa i Marta Mayoral– i estudiants del Grau d'Antropologia–Carlotta Lupelli, Mariana Rico i Martí Torra–, fet que els ha permès una primera experiència de contacte amb l'antropologia professional.

Aperitiu dels dijous AFIN

25 de maig

Parentalidad y autonomía adolescente en México

Rosario Esteinou, Centro de Investigaciones y Estudios Superiores en Antropología Social a la ciutat de Mèxic.

El seu treball ha combinat diverses perspectives disciplinàries com l'antropologia, la demografia, la història i la psicologia. Actualment, es concentra en les següents àrees: famílies de doble ingrés a Mèxic, intimitat, benestar subjectiu i satisfacció familiar, parentalitat i autonomia adolescent, i polítiques socials i familiars.

XI Congrés Internacional AFIN

Cap a una (in)justícia reproductiva: Movilitats, Tecnologies, Treballs, Decisions

Per al proper Congrés Internacional AFIN, convidem investigadors, professionals i usuaris finals a pensar en la reproducció en termes d'estratificacions, jerarquies i justícia reproductiva. Creiem que la justícia reproductiva és una perspectiva cada vegada més necessària en un món de creixents desigualtats i solidaritats amenaçades.

El XI Congrés Internacional AFIN se centrarà en diversos aspectes relacionats amb la justícia reproductiva en l'actualitat. La reproducció està cada cop més biomedicalitzada i implica relacions transnacionals, finances, comerç, organització i jerarquies socials, relacions humanes, moral i experiències de vida, i, fins i tot, la industrialització de la pròpia vida humana.

El cas d'Espanya és un bon exemple d'aquestes tendències, com mostra el treball del Grup d'Investigació AFIN des de 2004. En la dècada de 1970, Espanya tenia una de les taxes de fertilitat més altes del món, atraient famílies adoptives de tot Europa i de la resta del món. Contràriament, des de mitjan anys noranta, Espanya ha tingut una de les taxes de natalitat més baixes del món, va ser el segon país pel que fa al nombre d'adopcions

transnacionals el 2014, el primer a Europa, i des del 2016 és el tercer en l'ús de cicles de reproducció assistida, així com el principal proveïdor europeu d'ovòcits. Aquests canvis en les últimes dècades han convertit Espanya en un centre mundial per a viatges reproductius des de qualsevol part del món.

Com demostren els estudis sobre justícia reproductiva, algunes persones tenen més drets i més capacitat de presa de decisions que altres, segons els grups a què pertanyen. Les persones solteres i no heterosexuales sovint es queden amb l'opció de viatjar a través de les fronteres per tal de tenir accés a l'adopció o a tècniques de reproducció assistida que estan prohibides localment. Les dones heterosexuales i les parelles també viatgen a l'estranger, no sols per tenir accés a tractaments de fertilitat, sinó també per poder accedir a l'avortament. Els i les donants de gàmetes i les gestants que ajuden altres persones a construir famílies, ho estan fent a un preu molt alt i sense el recolzament adequat? Qui pot prendre decisions reproductives i té el recolzament adequat per crear famílies, i qui està en desavantatge en aquest procés? Com es poden construir les solidaritats per a la justícia reproductiva?

Per analitzar aquestes qüestions urgents, convidem investigadors i professionals, activistes, persones usuàries i famílies, a participar en el XI Congrés Internacional AFIN, que se celebrarà a la Universitat de Granada els dies 4, 5 i 6 de setembre de 2019. Amb aquesta finalitat, invitem també a què facin les seves presentacions aquelles persones que, tot i no haver centrat el seu treball en la justícia reproductiva o la reproducció estratificada, han estat treballant en el camp de la reproducció i creuen que poden aportar noves idees.

Les comunicacions individuals s'organitzaran entorn de les set següents àrees temàtiques, que es programaran junt amb les sessions plenàries impartides pels principals ponents convidats:

1. "Orígens", Revelacions, Anonimat, Secrets.
2. (In)Mobilitats i Fronteres.
3. Justícia, Estratificacions i Interseccions.
4. Parentesc, Solidaritats i Afinitats *Queer*
5. Poblacions, Espècies, Entorns, Ecologies.
6. Treballs, Intimitats, Cures.
7. Salut, Medicina, Ciència, Tecnologia.

Dates destacables del XI Congrés AFIN

Límit de presentació de resums:

30 d'abril de 2019.

Cal enviar un resum de 300 paraules, una breu biografia, fent constar una de les set àrees temàtiques en la qual us voleu incloure, a l'adreça de correu electrònic c.afin@uab.cat

Comunicació de propostes acceptades:

13 de maig de 2019.

Inscripció anticipada (130 euros):

del 14 de maig al 14 de juliol.

Inscripció general (150 euros):

del 15 de juliol al 31 de juliol.